

به نام خدا

تاریخچه و فعالیت صید و صیادی شیلات در شمال کشور

مؤلف: عبدالله ملت پرست

ویراستار فنی: محمدرضا حسینی

سرشناسه	: ملت‌پرست، عبدالله، ۱۳۳۴ - ۱۳۷۴
عنوان و بدیاور	: تاریخچه و فعالیت صید و صیادی شیلات در شمال کشور/مؤلف عبدالله ملت‌پرست؛ ویراستار فنی محمدرضا حسینی.
مشخصات نشر	: تهران: موسسه تحقیقات شیلات ایران، ۱۳۸۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۹۰ ص.: مصور، نمونه.
شابک	: ۲۰۰۰۰ ریال: 964-5856-26-4
یادداشت	: فیها
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۸۹ - ۱۹۰.
موضوع	: شیلات - ایران -- تاریخ.
موضوع	: شیلات -- دریای خزر -- صنعت و تجارت.
موضوع	: ماهی‌ها -- دریای خزر -- صنعت و تجارت.
شناسه افزوده	: موسسه تحقیقات شیلات ایران.
رده بندی کنگره	: HD۹۴۶۶/م۷ت۲
رده بندی دیویی	: ۳۳۸/۳۷۲۷
شماره کتابخانه ملی	: ۸۵-۴۲۳۱۲ م

نام کتاب : تاریخچه و فعالیت صید و صیادی شیلات در شمال کشور

مؤلف : عبدالله ملت‌پرست

ویراستار فنی : محمدرضا حسینی

ویراستار ادبی : گل‌اندام آل‌علی

شمارگان : ۱۰۰ نسخه

چاپ اول : ۱۳۸۵

ناشر : موسسه تحقیقات شیلات ایران - مدیریت اطلاعات علمی (خ فاطمی غربی -

جنب سفارت پاکستان - پلاک ۲۹۷) - www.IFRO.ir

شابک : ۹۶۴-۵۸۵۶-۲۶-۴

قیمت : ۲۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲	مقدمه
۵	تاریخچه و موقعیت دریای خزر
۲۸	فعالیت‌های سازمان یافته شیلات بحر خزر
۴۱	بهره برداری از شیلات دریای مازندران توسط وارثین لیانازوف
۴۱	صیادی در آبهای خزر جنوبی در منطقه اجاره‌ای کمپانی وارثین لیانازوف
۴۲	پروانه صید
۴۳	توضیحاتی درباره ماهیان حلال و حرام
۴۶	فعالیت‌های صیادی در تالاب انزلی
۴۸	فصل ورود ماهی سفید به تالاب انزلی
۵۰	غارث منابع آبزیان و کاهش میزان صید
۵۱	مقاومت صیادان آزاد در مقابل استعمار روس
۵۱	الف- حوادث انزلی
۵۳	ب- حوادث آستارا
۵۴	حوادث بعد از فسخ قرارداد لیانازوف‌ها
۵۷	سرانجام کمپانی وارثین لیانازوف
۶۱	تاسیس شرکت مختلط ماهی ایران و شوروی
۷۴	مراسلات مبادله شده راجع به قرارداد شیلات

۸۳	پروتکل
۸۴	مراحل تغییر روشهای صید از تالاب تا دریا
۸۵	پراکنش صیادان در طول مسیر روگامها (رج مالا)
۸۷	تشکیل اولین گروههای شرکتهای تعاونی ماهیگیری
۸۸	صیادان آزاد (دام مالا)
۹۰	صیادان دریائی
۹۹	فعالیت‌های صیادی بعد از ملی شدن شیلات شمال
۱۰۳	فصل اول: آلات و ادوات صید
۱۰۷	فصل دوم: صیادان آزاد و مناطق صید
۱۰۷	الف- صید در مرداب پهلوی (انزلی)
۱۰۷	ب- صید در دریا
۱۱۱	فرم نمونه پروانه صید با دام ثابت
۱۱۲	ادامه کار شیلات بعد از ملی شدن
۱۱۸	محور اقتصادی در بندر انزلی
۱۱۹	فعالتهای اقتصادی بخش دولتی
۱۲۰	فعالیت مربوط به صید ماهیان غضروفی
۱۲۱	فعالتهای بخش غیر دولتی
۱۲۳	فعالتهای صیادی
۱۲۹	مطالعه یک واحد اجتماعی صیادی

۱۳۴.....	صیاد کیست؟
۱۳۶.....	سماک کیست؟ سماکی چیست؟
۱۳۹.....	مسافرکشی یا قایق.....
۱۴۱.....	پلاژداری
۱۴۳.....	تاریخچه شیلات در یک نگاه از آغاز تا ملی شدن
۱۴۷.....	روشهای مختلف صید (ماهیان استخوانی)
۱۵۳.....	روش صید ماهیان غضروفی بوسیله دم
۱۵۶.....	«تشکیل شرکتهای تعاونی ماهیگیری در شمال».....
۱۶۵.....	نوع سند اجاره نامه
۱۶۸.....	اجاره نامه ماهیگیری
۱۸۸.....	منابع

پیشگفتار

شادروان عبدالله ملت پرست در سال ۱۳۲۴ در آستارا دیده به جهان گشود و تحصیلات ابتدایی و متوسطه خود را در این شهر و شهرستانهای رشت و انزلی به پایان رساند و به استخدام شرکت سهامی شیلات ایران (انیستوی ماهی شناسی صنعتی شیلات ایران آنروز) درآمد و پس از سپری کردن دوره تحصیل در آموزشگاه عالی میرزا کوچکخان به ادامه تحصیل در رشته شیلات و محیط زیست پرداخت و موفق به اخذ مدرک کارشناسی در رشته مذکور شد و در سال ۱۳۷۲ دوره کارشناسی ارشد را در رشته بیولوژی دریا به پایان رساند و مقدمات ادامه تحصیل در مقطع دکتری را در آکادمی علوم کشور آذربایجان فراهم آورد که بر اثر سانحه تصادف جان به جان آفرین تسلیم کرد. عبدالله ملت پرست در مدت بیست و هفت سال خدمت صادقانه در انستیتوی ماهی شناسی شیلات ایران، سازمان تحقیقات شیلات ایران و مرکز تحقیقات شیلاتی بندر انزلی اقدام به تحقیقاتی از جمله مطالعات لیمنولوژیک و اکولوژیک دریای مازندران و رودخانه‌های حوضه جنوبی آن، تالاب انزلی و برخی از دریاچه‌های ایران نمود که حاصل این مطالعات تدوین مقالات، گزارشهای علمی و حضور فعال در همایشهای علمی تخصصی بود. علاوه بر آن، وی علاقه وافری به امور صید و صیادی و طبقه زحمتکش صیادان شمال کشور داشت و به غور و تفحص پیرامون وضعیت صید و صیادی از زمان سلطه روسها به دریای مازندران و بعد از آن پرداخت که حاصل آن مجموعه‌ای است که پیش روی می باشد.

شایان ذکر است که مرحوم ملت پرست ذوق فراوانی در زمینه فراگیری موسیقی اصیل ایرانی داشت و دوره عالی موسیقی را در هنرکده ملی ایران سپری نمود. روحش شاد و نامش ماندگار باد.

مدیریت اطلاعات علمی موسسه

مقدمه

بهره برداری از ماهیان کرانه‌های جنوبی دریای مازندران و بطور اعم شیلات شمال ایران که بشدت مورد توجه روسیه بوده است، قصه پر غصه ایست، که متناسب با ضعف حکام وقت ایران (قبل و بعد از امیر کبیر) بشدت توسعه یافت. صیادان بومی و ساحل نشینان کرانه‌های جنوبی دریای مازندران، بدلیل نداشتن زمینهای مزروعی و فقدان مجتمع‌های صنعتی در منطقه و غیره ... در حقیقت فقیرترین قشر ساکنان این ناحیه را شامل میشوند که اشتغال به صیادی، تنها وسیله ارتزاق آنان محسوب میگردد.

واگذاری امتیاز بهره برداری از ماهیان شمال ایران به روسیه، محدودیت و ممنوعیتهائی را در ارتباط با صید و صیادی موجب گردید که اثرات مستمر این محدودیتهای مستقیماً در معیشت صیادان موثر افتاد، بطوریکه برخی اوقات بحرانهایی را پدید آورد. ادامه استیلا و تسلط ایادی استعمار و ناتوانی عوامل حکومتی در جهت تامین خواسته‌های بحق صیادان منطقه و مقاومت‌هایی را موجب شد که وضع قدرت استعمارگران را در منطقه متزلزل ساخت.

از بدو تعرض استعمارگران به منافع ساحل نشینان جنوبی دریای مازندران، اعتراض مکر صیادان، مقامات مملکتی را به اهمیت این منابع ملی در جهت تامین معیشتی بومیان متوجه ساخته بود، لیکن جز در مقاطعی کوتاه، همواره تسلط عوامل بیگانه به اراده مقامات مملکتی مستدام بوده و به اقتضای میزان ضعف حکومت، فشار بیشتری را تحمیل مینمودند.

فعالیت‌های صیادی در فراز و نشیب این گونه سیاست‌ها دگرگونیهای شدیدی را پذیرا گشته، لیکن همواره طی ۱۵۰ سال سوابق موجود هرگز رابطه منطقی صیاد و صید مورد توجه و مطالعه جدی قرار نگرفته، بلکه هر یک از زمامداران وقت، اعتراضات و تالعات این گروه از بومیان سواحل دریای مازندران را تعدی و غارت

منابع ملی تفسیر نموده و بدون دست یابی به انگیزه‌های واقعی، دامنه این بحرانها را بطور موقت محدود ساختند.

در هر یک از دوره‌های تاریخی، فعالیت‌های صیادی در عرصه شیلات مشاهده گردید که میتوان آنها را به سه دوره دسته بندی کرد. دوره لیانازوف‌ها، دوره شرکت مختلط ایران و شوروی و دوره پس از ملی شدن شیلات، لیکن همواره سایه شوم استیلای لیانازوف‌ها بطور گوناگون در جامعه شیلاتی مشاهده و بر جامعه صیادی سنگینی می‌نمود.

آئین نامه و تصویب نامه ملی شدن شرکت سهامی شیلات ایران که گامی بزرگ در جهت حاکمیت بهره برداری از منابع آبزیان شمال ایران تحت پوشش دولت و تعیین ضوابط اصولی صید ماهیان فلسدار توسط صیادان آزاد محسوب میگردد بدلیل آمیختگی پندارهای ویژه در روابط بهره برداری و تولید که از دوران لیانازوف‌ها همچنان در جامعه شیلات استوار مانده بود، هدف‌های دراز مدت تصویب‌نامه را متزلزل ساخت.

حال که با پیروزی انقلاب اسلامی ایران، استقلال کشور یکی از ارکان اساسی جمهوری اسلامی ایران قرار گرفته است و سیادات و بهره برداری از منابع ملی کشور هماهنگ با سایر آرمانهای ضد استعماری، تحت سیاست اصولی دولت سازمان یافته است، این مجموعه، گزارش تاریخی و مستندی است که همواره با اطلاعات و مشاهدات بومیان سالمند که خود نقشی در این ماجرا داشته‌اند، در آمیخته است اما با تمام کوشش و احساس مسئولیتی که در جمع آوری این مطالب مبذول گردیده است، اطمینان دارم که اطلاعات گرد آوری شده خالی از نقص و لغزش نیست، لذا انتظار دارم اساتید و اهل فن، با تذکر نایافته‌ها و نادانسته‌ها بزرگواری نموده و رفع نقص نمایند.

امید آنکه، مطالب گردی آوری شده اطلاعات مفیدی از چگونگی فعالیتهای این بخش تولیدی را به عاشقان خدمت به میهن اسلامی انتقال دهد.

جای آن دارد که از راهنمائیهای خردمندان استاد گرامی جناب آقای دکتر علی اکبر مهربانی استاد محترم دانشگاه تهران، همچنین از مساعدتهای بیدریغ جناب آقای مهندس فرهاد فرید پاک استاد محترم دانشگاه تهران و سرور ارجمندم جناب دکتر ابوالفتح وثوق زمانی و نیز از لطف و محبت همکاران محترم اداره کل شیلات استان گیلان و سازمان تحقیقاتی ایران بویژه صیادان سالمندی که در یاری رساندن به اینجانب با بیان خاطرات و لطف بی پایان خویش سخاوتمندانه یآوری نموده‌اند، سپاسگزاری نمایم.

بندر انزلی- زمستان ۱۳۶۶

عبدالله ملت پرست